Två för Sverige nya skalbaggsarter: *Telmatophilus brevicollis* (Coleoptera: Cryptophagidae) och *Hypopycna rufula* (Coleoptera: Staphylinidae)

ALAN DUFBERG

Dufberg, A: Två för Sverige nya skalbaggsarter: *Telmatophilus brevicollis* (Coleoptera: Cryptophagidae) och *Hypopycna rufula* (Coleoptera: Staphylinidae). **[Two species of beetles new to Sweden: Telmatophilus brevicollis Aubé 1862 and Hypopycna rufula (Erichson 1840).] –** Entomologisk Tidskrift 125 (4): 181-182, Uppsala, Sweden 2004. ISSN 0013-886x.

Telmatophilus brevicollis Aubé 1862 (Coleoptera: Cryptophagidae) and *Hypopycna rufula* (Erichson 1840) (Coleoptera: Staphylinidae) are reported from Sweden for the first time, both from the southernmost part of the country. *Telmatophilus brevicollis* has earlier been found in Denmark, and its ocurrence in Sweden has probably been masked because it is very similar to the common species *T. caricis*. *Hypnopycna rufula* seems to be a species that is spreading north over Europe, and was found in Denmark in 2000.

Alan Dufberg, Castnersgatan 4, S-216 16 Limhamn.

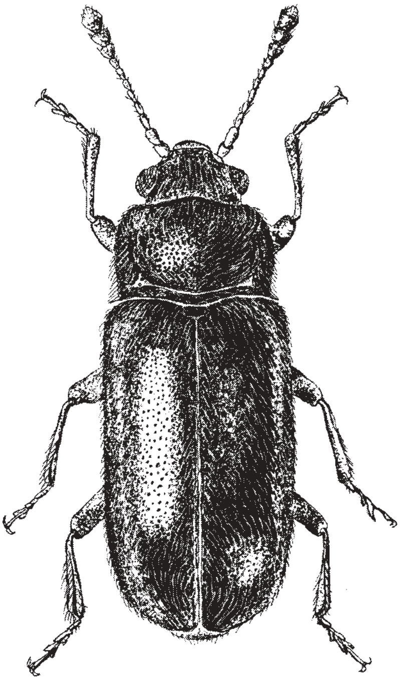
Telmatophilus brevicollis Aubé 1862

Telmatophilus är ett släkte bland fuktbaggarna (fam. Cryptophagidae) som avviker från övriga arter i familjen då de lever på vattenväxter. De lever av pollen och den nyfunna arten, *T. brevicollis* (Fig. 1) är monofag på stor igelknopp, *Sparganium erectum,* som i Skåne är allmän i kärr, åar och bäckar. Ett sådant vattendrag är Gessiebäcken som rinner genom Hököpinge kyrkby i sydvästra Skåne och där på en sträcka av några hundra meter är nästan igenvuxen av stor igelknopp. Närheten till Danmark väckte misstanken att arten även stod att finna i Skåne och vid tre tillfällen, den 15, 16 och 22 juli 2003, undersöktes växterna genom att blommorna på en sträcka av bäcken på ca 50 m skakades över slaghåven som sedan vittjades. Resultatet av insamlingen blev totalt 216 exx av *Telmatophilus,* varav 42 st (19,5 %) var den nya arten *T. brevicollis* och resten den närstående arten *T. caricis*. Det totala antalet djur som hamnade i håven var dock betydligt större. I solskenet var djuren starkt flygga och ett stort antal tog till vingarna innan de hann samlas in.

Vid återbesök på lokalen en månad senare, den 14 augusti, hade igelknoppen slutat blomma och endast 17 ex av *T. brevicollis* kunde insamlas. Samtliga dessa ex var hårt slitna och saknade den karaktäristiska hårbeklädnaden.

Telmatophilus brevicollis är tidigare funnen i Danmark, där den rapporterades som ny 1996 av Jan Boe Runge efter fynd i Trønninge Mose på nordöstra Själland (Hansen et al 1997, Runge 1998), och sedan kunde konstateras på flera andra lokaler på Själland och i södra Danmark. Felbestämda exemplar i samlingar på Naturhistorisk Museum i Aarhus visar dock att arten fanns på Fyn redan 1950 (Runge 1998).

Från den närstående arten *T. caricis* skiljer sig *brevicollis* genom den tydligt bredare kroppsformen och det mera tvärbreda halsskölden som i bakkanten har en djup, kraftig tvärfåra, som i båda ändar slutar i en flat, punktformad grop. Huvud, halssköld och täckvingar är svarta till

Figur 1. ***Telmatophilus brevicollis*** *som för första gången påträffats i Sverige lever monofagt på pollen av stor igelknopp. Illustration av Jan Boe Runge, reproducerad från Runge (1998).*

Telmatophilus brevicollis *has been recorded from Scania in Sweden. It is monophagous on pollen on* ***Sparganium erectum****. Drawing made by Jan Boe Runge and reproduced from Runge (1998).*

mörkbruna. Antennerna är rödgula och svagt mörkare mot spetsen. Benen är rödgula med inre delen av låren något mörkare. Punkturen är kraftig på huvud och halssköld, något svagare på täckvingarna. Behåringen är gråvit till guldgul, tydligt längre och mera uppstående än hos *caricis*.

Hypopycna rufula (Erichsson 1840)

Ett ex av denna för Sverige nya kortvinge, som tidigare förts tills släktet *Phyllodrepa*, erhölls vid sållning av löv och ris i Alnarps park i sydvästra Skåne den 30 sept 2003. Horion (1963) kallar arten för mediterran med utbredning i Nordafrika och Sydeuropa och med nordligaste fyndlokaler i Österrike samt anmärker särskilt *”Nicht in Deutschland!”* Den har dock sedan dess raskt spridit sig norrut och konstaterades 2000 som ny för Danmark efter ett fynd i Rosenfeld på Sydsjälland (Pedersen et al 2001) och har sedan tagits på flera lokaler i Danmark, bl a i november 2002 i Köpenhamn (Pedersen & Runge 2003)

De danska exemplaren har tagits dels genom kvällshåvning, dels genom sållning av svampig bark på en död bok och av nedfallna råkbon. Samtliga danska fynd har gjorts under tiden september-december.

Koch (1989) anger som biotop för arten lövskogar, där den är funnen under mossa och i murken bark samt i rödmurken mulm i en poppel. Lohse (1964) betraktar arten som mycket sällsynt.

H. rufula är 2-2.5 mm lång med glänsande, ljust rödbruna täckvingar som är grovt och glest punkterade. Halssköld av samma färg som täckvingarna, tvärbred, bakåt avsmalnande, grovt och glest punkterade. Huvudet är kraftigt välvt, glest punkterat, med två gropar framför ocellerna samt med starkt utstående ögon. Bakkroppen något mörkare, med fin behåring. Antenner är gulröda och benen gula.

Tack

Till Jan Boe Runge för hjälp med kontroll av *T. brevicollis*, till Gösta Gillerfors för hjälp med bestämning av *H. rufula* och till Bengt Ehnström som läst och kommenterat manuskriptet.

Litteratur

Hansen, M. et al. 1997. Fund af biller i Danmark, 1996 (Coleoptera). – Ent. Medd. 65: 119-148

Horion, A. 1963. Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Band IX. p 73 – Komissionsverlag Buchdruckerei Aug. Feyel, Überlingen – Bodensee.

Koch, K. 1989. Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie. Bd 1. – Goecke & Evers, Krefeld.

Lohse, G.A. 1964. Cryptophagidae – In: Freude-Harde-Lohse, Die Käfer Mitteleuropas, Bd 4. Goecke & Evers, Krefeld.

Pedersen, J. et al. 2001. Fund af biller i Danmark, 2000 (Coleoptera). – Ent. Medd. 69: 81-107.

Pedersen, J. & Runge, J.B. 2003. Fund af biller i Danmark, 2002 (Coleoptera). – Ent. Medd. 71: 93-113.

Runge, J.B. 1998. *Telmatophilus brevicollis* Aubé, 1862, ny for Danmark, med bemærkninger om vore øvrige arter af *Telmatophilus* (Coleoptera, Cryptophagidae). – Ent. Medd. 66: 45-53.